

Πως ένας πολίτης μπορεί να απευθυνθεί στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ) ιδρύθηκε με σκοπό να συστηματοποιήσει την εξέταση προσφυγών που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα κατά των κρατών μελών βάσει της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)¹. Έργο του Δικαστηρίου είναι ο έλεγχος της εφαρμογής της Σύμβασης, εκδικάζοντας προσφυγές πολιτών κατά παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων οι οποίες διαπράχθηκαν από κράτη μέλη.

Το καθεστώς που δίνει τη δυνατότητα να προστατεύονται οι πολίτες από παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων μετά την εξάντληση των εσωτερικών ένδικων μέσων αποτελεί καινοτομία όσον αφορά τις διεθνείς συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς παρέχει στο άτομο έναν ενεργό ρόλο στη διεθνή σκηνή (παραδοσιακά, μόνο τα κράτη θεωρούνταν υποκείμενα της διεθνούς νομοθεσίας). Τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να φέρουν υποθέσεις εναντίον άλλων κρατών μελών στο Δικαστήριο, αν και αυτή η δυνατότητα σπάνια χρησιμοποιείται.

Δυνατότητα ατομικής προσφυγής

Δυνατότητα προσφυγής στο ΕΔΑΔ έχει κάθε πολίτης ατομικά καθώς και κάθε μη κυβερνητική οργάνωση, αλλά δεν μπορεί να προσφύγει σε αυτό δημόσια υπηρεσία ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου. Η προσφυγή στρέφεται πάντοτε κατά κράτους και ποτέ κατά ιδιώτη. Για να γίνει η προσφυγή αρκεί μια επιστολή στη Γραμματεία της Διεύθυνσης του Δικαστηρίου -ακόμη και με το ταχυδρομείο- στη μητρική γλώσσα του προσφεύγοντος, όπου να εκτίθενται οι πιθανές παραβιάσεις από ένα Συμβαλλόμενο Κράτος, ενός από τα διασφαλισμένα δικαιώματα της Σύμβασης.

¹ Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου υιοθετήθηκε υπό την αιγίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης το 1950 με σκοπό την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. Όλα τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης συμμετέχουν στη Σύμβαση.

Δύο είναι οι προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για την άσκηση προσφυγής:

- α) να έχει παραβιάσει ένα κράτος-μέλος της ΕΣΔΑ κάποιο από τα άρθρα της και
- β) ο πολίτης να έχει εξαντλήσει τα εσωτερικά (εθνικά) ένδικα μέσα κατά της προσβολής αυτής.

Επίσημος εκπρόσωπος του ελληνικού κράτους στο Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είναι το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους και τις υποθέσεις χειρίζονται τα στελέχη του υπό τις οδηγίες και κατευθυντήριες γραμμές του Υπουργείου Εξωτερικών.

Απόφαση επί της προσφυγής

Το ΕΔΑΔ αποφαινεται επί της προσφυγής διαπιστώνοντας αν η συγκεκριμένη πράξη ή παράλειψη του κράτους έχει παραβιάσει τα δικαιώματα του προσφεύγοντος. Οι αποφάσεις του είναι δεσμευτικές για τα εθνικά κράτη, όμως δεν υπάρχει μηχανισμός επιβολής τους.

Σε περίπτωση που έχει διαπιστωθεί παραβίαση, η οποία παρά την απόφαση δεν αίρεται, το Δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να επιδικάσει χρηματική αποζημίωση στον πολίτη από το συγκεκριμένο κράτος. Εάν η πράξη παραβίασης είναι κάποιο νομοθετικό μέτρο, το Δικαστήριο δεν έχει την εξουσία να το ακυρώσει το ίδιο, παρά μόνο να το κρίνει αντίθετο με την ΕΣΔΑ και να επιδικάσει αποζημίωση σε όσους θιγόντες προσφύγουν σε αυτό. Η αρνητική δημοσιότητα όμως που προκαλούν οι αποφάσεις του καθώς και η βεβαιότητα ότι, αν δικαιώθηκε ένας, θα δικαιωθούν και όλοι οι άλλοι που θα προσφύγουν στο μέλλον, αρκούν συνήθως, ώστε το κράτος να τροποποιήσει τη σχετική νομοθεσία και να παύσει την προσβολή.

➤ **Η Υπόθεση Φωτοπούλου κατά Ελλάδας**

Η κυρία Αικατερίνη Φωτοπούλου (η προσφεύγουσα) προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 24 Ιουλίου 2000 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών. Η προσφεύγουσα παραπονέθηκε ειδικότερα για μία προσβολή του δικαιώματός της στον σεβασμό της παρουσίας της, καθώς και για την έλλειψη δικαστικού μέσου που να επιτρέπει την προσφυγή κατά της παράλειψης της διοίκησης να προβεί στην κατεδάφιση μιας αυθαίρετης κατασκευής απέναντι από την κατοικία της.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

Η προσφεύγουσα είναι κυρία μιας οικίας, η οποία έχει ανεγερθεί με τον παραδοσιακό τρόπο της περιοχής, στη θέση «Καραβοστάσι» κοντά στο λιμάνι της Φολεγάνδρου. Το προεδρικό διάταγμα της 17 Ιουνίου 1988 χαρακτηρίζει το «Καραβοστάσι» ως παραδοσιακό οικισμό και επιβάλλει ειδικούς όρους και περιορισμούς δομήσεως προκειμένου να διατηρηθεί ο χαρακτήρας του αυτός. Απέναντι στην κατοικία της προσφεύγουσας βρίσκεται μία οικία που ανήκει σε δύο γυναίκες, η οποία επρόκειτο αρχικά για ένα στεγασμένο καταφύγιο στο οποίο ο ψαράς τοποθετούσε την βάρκα του

Κατά την διάρκεια του καλοκαιριού 1987, οι γειτόνισσες της προσφεύγουσας άρχισαν οικοδομικές εργασίες χωρίς άδεια οικοδομής και ανύψωσαν τον τοίχο σε ύψος 2,50 μ. με σκοπό να προσθέσουν μία στέγη και να μεγαλώσουν έτσι την κατοικία. Ο τοίχος περιόριζε την θέα της προσφεύγουσας προς την θάλασσα, καθώς και προς τις γειτονικές κατοικίες και εμπόδιζε την ορατότητα των αυτοκινήτων. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει επίσης ότι η αγοραία αξία της κατοικίας της μειώθηκε.

Στις 11 Φεβρουαρίου 1988, η προσφεύγουσα κατέθεσε καταγγελία στο πολεοδομικό γραφείο Θήρας, το οποίο έστειλε τεχνικούς και συνέταξε μία έκθεση αυτοψίας, με την οποία διαπίστωσε ότι ο τοίχος είχε ανυψωθεί παρανόμως κατά 1,30 μ. Στις 13 Φεβρουαρίου 1991, το γραφείο νομιμοποίησε την εν λόγω κατασκευή χορηγώντας μία άδεια οικοδομής. Μετά από πολλές αιτήσεις της προσφεύγουσας, το πολεοδομικό γραφείο Θήρας πραγματοποίησε δεύτερη αυτοψία και συνέταξε μία έκθεση που ανέφερε ότι διαπιστώθηκε «τοιχίο κατά παράβαση του ΦΕΚ 504 Δ / 1998 και του νόμου 1337/1983.

Κατά συνέπεια, το εργοτάξιο αυτό πρέπει να κατεδαφιστεί εντός δέκα ημερών, εκτός αν ο ιδιοκτήτης ή οποιοσδήποτε ενδιαφερόμενος καταθέσει ένσταση».

Στις 30 Μαρτίου 1993, η επιτροπή ελέγχου αυθαιρέτων κατασκευών αποφάσισε ότι ο τοίχος έπρεπε να επανέλθει στην αρχική κατάστασή του. Στις 25 Απριλίου 1994, το πολεοδομικό γραφείο Θήρας ζήτησε από το Νομαρχιακό Ταμείο Κυκλάδων να του χορηγήσει ένα ποσό 50.000 δραχμών για τις εργασίες κατεδάφισης. Στις 20 Μαΐου 1994, οι γειτόνισσες της προσφεύγουσας κατέθεσαν μία προσφυγή κατά της απόφασης κατεδάφισης ενώπιον του Νομάρχη Κυκλάδων.

Στις 22 Οκτωβρίου 1996, ο Υπουργός Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων απέρριψε την προσφυγή που κατατέθηκε από τις γειτόνισσες και έκρινε ότι η απόφαση της επιτροπής ελέγχου αυθαιρέτων κατασκευών είχε καταστεί τελεσίδικη, αλλά η διοίκηση δεν ανέλαβε καμία ενέργεια για την κατεδάφιση της επίδικης κατασκευής. Στις 28 Μαΐου 1997, το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων απέστειλε μία επιστολή στην Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωροταξίας Νοτίου Αιγαίου, με την οποία ζητούνταν «να δώσετε άμεσες οδηγίες στο Πολεοδομικό Γραφείο Θήρας για την κατεδάφιση της αυθαίρετης κατασκευής». Στις 15 Απριλίου 1998, το Πολεοδομικό Γραφείο Θήρας απέστειλε στον Νομάρχη Κυκλάδων επιστολή που έλεγε ότι το πολεοδομικό γραφείο δεν διαθέτει συνεργείο κατεδάφισης. Στις 28 Μαΐου 1998, το πολεοδομικό γραφείο Θήρας προέβη στην μερική ακύρωση της απόφασης 2519/1991 δυνάμει της οποίας είχε ανακληθεί η άδεια οικοδομής.

Στις 22 Μαρτίου 1999, το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων επέστησε την προσοχή του πολεοδομικού γραφείου Θήρας στο γεγονός ότι η απόφαση της επιτροπής ελέγχου αυθαιρέτων κατασκευών ήταν τελεσίδικη και το κάλεσε εκ νέου να προχωρήσει στην κατεδάφιση. Στις 8 Ιουλίου 1999, ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου ακύρωσε την από 28 Μαΐου 1998 απόφαση του πολεοδομικού γραφείου Θήρας, μετά από ένσταση της προσφεύγουσας.

Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ 18^{ΗΣ} ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2004

Το ΕΔΑΔ αποφάνθηκε ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1 και του άρθρου 13 της Σύμβασης. Επίσης, ότι το ελληνικό Κράτος όφειλε να καταβάλει στην προσφεύγουσα, μέσα σε τρεις μήνες από την ημέρα κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη:

- i. 19.823 (δεκαεννέα χιλιάδες οκτακόσια είκοσι τρία) ευρώ για υλική ζημία,
- ii. 5.000 (πέντε χιλιάδες) ευρώ για ηθική βλάβη,
- iii. 13.684 (δεκατρεις χιλιάδες εξακόσια ογδόντα τέσσερα) ευρώ για έξοδα και δικαστική δαπάνη,
- iv. οποιοδήποτε ποσό που μπορεί να οφείλεται για φόρο επί των πιο πάνω ποσών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ:

Τίτλος των ουσιαστικών διατάξεων της Ευρωπαϊκής Σύμβασης που εισήχθησαν με το υπ. αριθ. 11 Πρωτόκολλο.

Σύμβαση του 1950

Άρθρο 2 : Δικαίωμα στη ζωή

Άρθρο 3 : Απαγόρευση των βασανιστηρίων

Άρθρο 4 : Απαγόρευση της δουλείας και της αναγκαστικής εργασίας

Άρθρο 5 : Δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια

Άρθρο 6 : Δικαίωμα σε δίκαιη δίκη

Άρθρο 7 : Μη επιβολή ποινής άνευ νόμου

Άρθρο 8 : Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

Άρθρο 9 : Ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας

Άρθρο 10 : Ελευθερία της έκφρασης

Άρθρο 11 : Ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι

Άρθρο 12 : Δικαίωμα συνάψεως γάμου

Άρθρο 13 : Δικαίωμα για ένα αποτελεσματικό ένδικο μέσο

Άρθρο 14 : Απαγόρευση της διακριτικής μεταχείρισης

Πρωτόκολλο Νο 1

Άρθρο 1 : Προστασία της ιδιοκτησίας

Άρθρο 2 : Δικαίωμα στην εκπαίδευση

Άρθρο 3 : Δικαίωμα για ελεύθερες εκλογές

Πρωτόκολλο Νο 4

Άρθρο 1 : Απαγόρευση της φυλάκισης για χρέη

Άρθρο 2 : Ελευθερία κυκλοφορίας

Άρθρο 3 : Απαγόρευση απέλασης υπηκόων

Άρθρο 4 : Απαγόρευση ομαδικών απελάσεων αλλοδαπών

Πρωτόκολλο Νο 6

Άρθρο 1 : Κατάργηση της θανατικής ποινής

Πρωτόκολλο Νο 7

Άρθρο 1 : Διαδικαστικές εγγυήσεις σε περιπτώσεις απέλασης αλλοδαπών

Άρθρο 2 : Δικαίωμα για διπλό βαθμό δικαιοδοσίας σε ποινικές υποθέσεις

Άρθρο 3 : Δικαίωμα αποζημίωσης σε περίπτωση δικαστικής πλάνης

Άρθρο 4 : Δικαίωμα κάθε προσώπου να μη δικάζεται ή να τιμωρείται δύο φορές για το ίδιο αδίκημα

Άρθρο 5 : Ισότητα μεταξύ συζύγων

Πρωτόκολλο Νο 121

Άρθρο 1 : Γενική απαγόρευση των διακρίσεων

Πρωτόκολλο Νο 13

Άρθρο 1 : Κατάργηση της θανατικής ποινής (σε όλες τις περιστάσεις)